

ירושלים המחברת - כיצד?

"ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו" שעושה כל ישראל חברים".

בתלמוד נאמר: "אמר לו רב נחמן לרב יצחק: מהו שנאמר "בקרוב קדוש ולא אבוא בעיר" - משום שבקרוב קדוש לא אבוא בעיר? אמר לו: כך אמר ר' יוחנן: אמר הקדוש-ברוך-הוא לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה. וכי יש ירושלים למעלה? הן, שנאמר: "ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו" (בבלי תענית, ה', ע"א). מהי ירושלים של מעלה ושל מטה?
הקב"ה מחכה לראות את כיסופינו והשתדלותנו בתפילה ובמעשה לבניין ירושלים.
כדברי רבי יהודה הלוי בסוף ספר הכוזרי: "ולא תבנה ירושלים עד שיכספו אליה בניה תכלית הכסף"

כדי שיבוא לשכון בירושלים השמימית = הרוחנית בבית המקדש, דרושה עבודה גדולה לבניית ירושלים הפיזית הממשית. לא רק בבניינים ובשכונות אלא בהקמת חברה שתשתיתה מוסר וצדק, אהבת הזולת וערבות הדדית, כפי שנאמר בבראשית, על אברהם, "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". בהקשר זה, מפורסמים דברי הרב קוק: "אם נחרבנו ונחרב העולם אתנו בגלל שנאת חנם, ניבנה והעולם איתנו יבנה באהבת חנם".

מסתבר שגם באופן ההשתדלות לבניין ירושלים, דרושה הבנה שיש מקום ליותר מדרך אחת וממילא נתינת מקום וכבוד לכל אחד. על הפסוק: "עניה סערה לא נחמה, הנה אנכי מרביץ בפקך אבניך ויסדתיך בספירים. ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח, וכל גבולך לאבני חפץ, וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך" (ישעיה נד, ב).

המילה "כדכד" מילה יחידאית בתנ"ך, בביאורה נחלקו בתלמוד: "ושמתי כדכד שמשותיך – א"ר שמואל בר נחמני: פליגי תרי מלאכי ברקיעא, גבריא אל ומיכאל, ואמרי לה תרי אמוראי במערבא, ומאן אינון? יהודה וחזקיה בני רבי חייא. חד אמר שוהם, וחד אמר ישפה, אמר להו הקב"ה: להו כדין וכדין" (בבא בתרא דף עה ע"א).

מקור מדהים ומפליא! מחלוקת ייחודית, מיהם החולקים, מי מכריע, מה ההכרעה?!

מחלוקת גדולה בשמים בין מלאכים, או בין חכמים, היא תבנה ירושלים אם מאבן השוהם, אם מאבן הישפה. ולא פחות מדהים שיש הכרעה במחלוקת זו ומיהו המכריע ריבוננו של עולם: "אמר להו הקב"ה להוי כדין וכדין" (בתרגום חופשי: אמר להם הקב"ה שיהיה כזה וכזה). כדברי זה וכדברי זה והיינו נוטריקון של "כדכד".

ומה ביקשו חז"ל ללמדנו אם ירושלים תבנה משהם או מישפה?

המהרש"א בביאורו לאגדות התלמוד, מבאר כי שוהם היא אבנו של יוסף. יוסף הוא המסמל את הכוח החומרי בכנסת ישראל. מאז מקדם יוסף "הוא המשביר לכל עם הארץ" – ועד משיח בן יוסף שתפקידו לדאוג לצרכים החומריים של האומה. ויש כאלה שרוצים לבנות כך את ירושלים בשיטת יוסף – באבן השוהם. "ואית דאמרי ישפה" – ישפה היא אבנו של בנימין, עליו נאמר: "ידיד ה' ישכן לבטח עליו" – ושם בחלקו נבנה בית המקדש. ויש הסבורים שכך צריכה להבנות ירושלים בבנינה הרוחני.

ההכרעה במאבק זה היא ע"י הקב"ה "ליהוי כדין וכדין". רק בצירוף השניים יוסף ובנימין בצירוף של השוהם והישפה. בחשיבות המסגרת החומרית, כאמצעי ליצוק בה את התוכן הרוחני, רק באופן כזה תוכל ירושלים להבנות "ושמתי כדכד שמשתיך".

נוסף ונאמר, יתכן שבעיסוק בשאלת אופן בניין ירושלים, רוצים חכמינו להציב מודל לבניין ירושלים במובנה הרחב יותר, כלומר בניינו של עם ישראל בכללו במישור החברתי והרוחני. ניתן ללמוד מכאן, שדרוש שיתוף וחיבור של כל הכוחות הקיימים בעם, כדי להגיע לבניין שלם. כפי שהסביר הרצ"ה קוק, ירושלים קדושה מכל ארץ ישראל, מ' המתוך, קדושתה נבנית מתוך כל הארץ. יש בעם ישראל כוחות מגוונים, אנשי תורה, אנשי עבודה, יש מי שמשקיע ומוסר נפשו למען ביטחון המדינה ויש המפתחים תעשייה, חקלאות, מדע, ישנם אלה שמקדמים את תחום התרבות והאמנות וכדומה. אם נבין זאת, ייקל עלינו לכבד את הזולת, להיות ערים וקשובים לצרכיו ולתת לו את המקום הראוי.

" ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו", ראינו את ירושלים כסמל החיבור בין שמים וארץ, ירושלים של מעלה ושל מטה, בין שבט יוסף וכוחותיו היחודיים לשבט בנימין וייחודו שלו. דומה שלזה כיוונו חכמינו בדרשת הפסוק בתהילים, "שעושה כל ישראל חברים". למרות שהמושג "חברים" ומקור הדרשה בעניין הלכתי של טומאה וטהרה, נאה לדורשו להתבוננות במהותה של ירושלים.

באמת הרעיון שירושלים עושה את כל ישראל חברים, בא לבטא רעיון מאוד עליון ועמוק, המבטא את השיכוך בין ירושלים של מעלה וירושלים של מטה, מנשמת כנסת ישראל למעלה, לבין החיבור ובסיסית והחשוב שבירושלים עושה בתוך עם ישראל.

ירושלים של מעלה היא כביטוי ומשל לאותה נשמת האומה היסודית והמקורית שמהווה את כוח החיים והנשמה המבאמת ומחייה, את ירושלים של מטה, את הביטוי לגוף שאותו הנשמה מחייה והוא הגוף הלאומי בניין החומר של האומה, שמתבטא דרך בניית ירושלים בפועל אם זה בבניית העיר עצמה ועל גבי זה בניית עיר הקודש והמקדש.

ויום ירושלים שמח